

Videnskabelig afdækning af årsager til seksuelle overgreb i kirken

Af overlæge, dr.med. John-Erik Stig Hansen, november 2012

Gerningsmændene bag de mange sexovergreb på børn og unge i den katolske kirke var også selv ofre. Mange af de krænkende præster blev selv udsat for seksuelle overgreb som børn, og som studerende og unge præster led hovedparten voldsomt under seksualforskrækkelse, cølibat og en isnende ensomhed. Dét er nogle af de observationer, der fremlægges i en ny videnskabelige afhandling¹, der prøver at forklare hvorfor overgrebene overhovedet fandt sted, og som påviser såvel psykologiske som systemiske årsager til fænomenet. Afhandlingen er udgivet som bog i Irland og er skrevet af den irske socialforsker og psykoterapeut Marie Keenan PhD, der har flere årtiers erfaring med behandling af såvel misbrugsofre som de klerikale gerningsmænd, og som er rådgiver i flere katolske sammenhænge i Irland. Forfatteren samler dels den eksisterende viden fra tidligere, internationale undersøgelser, og dels fremlægger hun resultaterne af sine egne undersøgelser, der hovedsageligt bygger på dybtgående interviews med flere præster og ordensbrødre, der er dømt for seksuelle overgreb mod børn og unge i Irland.

Blandt mænd generelt har ca. 6% begået et seksuelt overgreb på børn eller unge under 18 år. Nogle er serieforbrydere og helt op til 24% af alle mænd i Irland er blevet udsat for en seksuel krænkelse som ung. Blandt katolske præster er hyppigheden af overgrebsmænd ca. 6% - 9%, altså lidt højere end i den mandlige befolkning generelt. Sammenligner man imidlertid katolske præster med katolske lægfolk, der har kontakt til børn og unge i skole- og ungdomsorganisationer, så er klerikale overgrebsmænd voldsomt overrepræsenteret. Her kan det nævnes, at i den danske advokatundersøgelse vedr. katolske overgreb gennem de sidste 100 år var der i alt 39 sager, hvoraf lægfolk kun i 3 sager var den anklagede part.

Mellem 60% og 80% af seksuelle overgreb begået af katolske præster er homoseksuelle mod forventet under 10%, hvis fordelingen skulle svare til baggrundsbefolkningen. Svarende hertil peger flere internationale eksperter på, at mellem 30% og 50% af katolske præster er homoseksuelle. Omkring halvdelen af alle katolske præster vurderes at være seksuelt aktive med andre, mens en stor andel er seksuelt aktive med sig selv. I næsten alle tilfælde er det en kilde til betydelig skamfølelse og deraf følgende hemmeligholdelse. I det hele taget har det været karakteristisk, at præsternes uddannelse helt frem til 1990'erne indeholdt meget lidt eller intet om seksualitet, som i øvrigt generelt var et tabueme i præstelige sammenhænge. Forfatteren finder således generelt, at de dømte katolske præster er seksuelt og følelsesmæssigt umodne – hvilket gælder for mange katolske præster i øvrigt - og seksuelle impulser blev af gerningsmændene oplevet som skræmmende og syndige. Af nogle præster blev det anført som et motiv til at søge præstegerningen, at man derved håbede at kunne lægge låg på sin seksualitet. Et fremtrædende træk ved såvel de irske som de amerikanske sager er, at gerningsmændene ofte selv var blevet misbrugt som børn. I flere tilfælde var disse oplevelser en ambivalent kilde til både skam og skyld, ikke mindst fordi det for nogle blev forbundet med elementer af pirring og nydelse. Disse forhold – impulser, oplevelser og forestillinger - blev ikke omtalt for nogen men blev en del af det ensomhedens univers, der ifølge forfatteren karakteriserer mange katolske præsters tilværelse. Imødegåelse af denne ensomhed blev også

¹ Marie Keenan. *Child Sexual Abuse and the Catholic Church: Gender, Power, and Organizational Culture*. Oxford University Press USA 2011, 400 pp. Amazon: £40.

af nogle gerningsmænd anført som årsag til at søge intimitet med børn og unge. Kun en mindre del af overgrebene rettede sig mod små børn før puberteten, og kun et lille mindretal af præsterne var egentligt pædofile i psykiatrisk forstand. De fleste gerningsmænd overholdt da også deres cølibatsløfte i flere år og påbegyndte først deres overgreb 5-10 år efter deres præstevielse. Mange af dem var i stand til at nedtone deres egen forståelse af deres overgreb, så de selv mente, at overgrebene ikke var særligt skadelige for deres ofre, og at overgrebene ikke var alvorlige brud på cølibatsløftet, da der jo ikke var tale om samleje med kvinder.

Forfatteren konkluderer, at langt hovedparten af katolske præster, der misbruger børn og unge, er skrøbelige personer, hvis psykoseksuelle udvikling går i stå eller forkvakles pga. kropslig fremmedgjorthed og den generelle seksualforskrækkelse i det katolske kleresi. Deres adfærdsnormer bryder dernæst sammen under urealistiske forestillinger om præsteskabets ophøjethed og cølibatets mangel på intimitet og den medfølgende ensomhed. Forfatteren ser ikke alene de involverede børn og unge som ofre men også gerningsmændene, der beskrives som ofre for dels en utidssvarende teologi om præsteskabets dels en forkvaklet seksualkultur, der i århundreder har hærget i den katolske kirkes kleresi og har givet sig mange andre udtryk som f.eks. den pavelige rundskrivelse *Humanae vitae* fra 1968. Faktisk mener forfatteren, at man i stedet for at undres over det relativt store antal præster, der misbruger børn og unge, skal undres over, at det ikke er større. Forfatteren finder, at det er et karakteristisk træk ved præster, der ikke misbruger børn og unge, at de har fundet veje til at skærme sig selv mod en rigid overholdelse af den katolske kirkes klerikale normer.

I sidste del af bogen behandler Marie Keenan også den måde, hvorpå den katolske kirkes øverste hierarki har behandlet overgrebskrisen. Det helt grundlæggende respons var tavshed og forsøg på hemmeligholdelse. Forfatteren ser dette som et resultat af den tavshedens kultur, der omgiver præstelig seksualitet i det hele taget, og som er en forståelig konsekvens af mange præsters og biskoppers eget hemmeligholdte seksualliv. Tavsheden blev forsøgt anvendt for at forhindre prestigetab for det katolske kleresi og kirkens anseelse i øvrigt. Generelt var man såvel blandt gerningsmændene som deres overordnede biskopper mere optaget af at overholde kanoniske regler end af ofrenes lidelser, som i vid udstrækning først blev en prioritet efter at presse og lægfolk havde kæmpet for at få trukket sagerne smertefulde indhold frem i lyset. Den syndsbevidsthed, som alle gerningsmændene i et eller andet omfang havde i umiddelbar tilslutning til et konkret overgreb, blev håndteret ved, at de gik til skrifte og fik syndsforladelse af en kollega. Skriftemålet blev således et vigtigt instrument til at dulme samvittigheden og tillade overgrebene at fortsætte. Forfatteren pointerer, at den kirkelige ledelse herigennem kunne have fået information om, at der foregik seksuelle overgreb i et stort omfang – også uden at tavshedspligten vedr. de involverede personer blev brudt.

Samlet set finder jeg Marie Keenans afhandling meget velunderbygget og et godt bud på én forklaringsvinkel blandt flere mulige. Der er dog en overvægt i materialet af engelsk-sprogede undersøgelser, og det skal blive interessant at se, hvilke resultater man kommer til mht. forholdene i Europa. Af naturlige grunde behandler forfatteren forhold, der ligger noget tilbage i tiden. Der er mange tegn på, at forholdene især hvad angår uddannelsen af præstekandidater er blevet væsentlig bedre og sikrer en mere normal og sund psykoseksuel udvikling, hvilket vil give en større modenhed hos katolske præster og bidrage til at forebygge seksuelle overgreb på børn og unge. Marie Keenans afhandling peger imidlertid på, at overgrebskrisen er et symptom på en mere grundlæggende sygdom i den katolske kirke,

som ikke kan helbredes ved bedre præsteuddannelse alene. Såvel kirkefolket som kirkens kleresi har en stor opgave foran sig med at gennemføre de nødvendige reformer, og videnskabelige afhandlinger, der beskriver de faktiske forhold i kirke og samfund, er meget velkomne som et nødvendigt grundlag for de vanskelige beslutninger.

Om Marie Keenan: <http://www.ucd.ie/geary/aboutus/people/mariekeenan/>